

Pennan, rösten och jorden

Berättelse

En ung kvinna med penna

Elin Wägner föddes i Lund år 1882. Hennes mamma dog när Elin bara var tre år, och uppväxten blev tidigt präglad av förlust och ansvar. Redan som ung sökte hon sig till tidningsvärlden och började arbeta som journalist, ett yrke som vid den här tiden nästan helt tillhörde männen. Att en kvinna skrev skarpa texter om samhället var i sig en liten provokation, vilket Elin verkar ha varit fullt medveten om.

Kampen för rösträtten

I början av 1900-talet kastade hon sig in i kampen för kvinnlig rösträtt. För Elin var det självklart att den som lever i ett samhälle också ska få vara med och bestämma över det. Hennes roman *Pennskaftet* från 1910 skildrar en ung kvinnlig journalist mitt i denna rörelse, och boken blev snabbt både läst och omdiskuterad. När svenska kvinnor till slut fick rösträtt 1919, var det resultatet av många års arbete som hon själv hade varit en del av.

Ansvar för de svaga

Samma år, 1919, var Elin Wägner med och grundade Rädda Barnen. Tanken bakom organisationen var att samhället måste ta ansvar för dem som inte kan försvara sig själva. Hon nöjde sig inte med att skriva om orättvisor på avstånd, utan ville se konkreta handlingar. Senare blev hon också en tydlig röst vid den kvinnliga medborgarskolan vid Fogelstad, där kvinnor fick lära sig att förstå politik och ta plats i det offentliga livet.

Före sin tid

Elin Wägner stannade aldrig vid en enda fråga. Hon arbetade för fred även när krigen rasade i Europa, och hon riktade tidigt blicken mot något som få då tog på allvar: hotet mot naturen. I böcker som *Väckarklocka* (1941) hävdade hon att människan höll på att förstöra själva grunden för sitt eget liv, och att vi måste lära oss att leva i samklang med jorden. Å ena sidan möttes hon av tystnad och tvivel, å andra sidan visar eftervärlden att hon såg något som de flesta missade. I dag räknas hon ofta som en av Sveriges första miljötankare.

År 1944 valdes hon in i Svenska Akademien, som andra kvinna någonsin efter Selma Lagerlöf. Elin Wägner dog 1949, men de frågor hon brann för – jämställdhet, fred och en hållbar relation till naturen – är fortfarande olösta. Följaktligen känns hon märkligt aktuell, vilket innebär att hennes ord fortsätter att utmana oss långt efter hennes död.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
präglad av	starkt påverkad av

ORD	FÖRKLARING
provokation	något som med flit retar eller utmanar andra
skildra	berätta om och beskriva
omdiskuterad	som många pratar och tycker olika om
grunda	starta något nytt, som en organisation
orättvisa	när någon behandlas på ett sätt som inte är rätt
konkret	verklig och tydlig, inte bara prat
det offentliga livet	samhället och politiken, det som rör alla
i samklang med	i bra balans tillsammans med
hållbar	som håller länge utan att förstöra för framtiden
jämställdhet	när kvinnor och män har samma rättigheter
aktuell	viktig och intressant just nu

Läsförståelsefrågor

1. Hur påverkades Elins barndom av att hennes mamma dog tidigt?
 1. Familjen flyttade utomlands.
 2. Hennes uppväxt formades av förlust och ansvar.
 3. Hon slutade gå i skolan.
2. Varför kan man säga att Elins yrkesval var en sorts provokation?
 1. eftersom hon vägrade att skriva
 2. eftersom journalistyrket nästan bara tillhörde män då
 3. eftersom hon skrev på ett annat språk
3. Vad handlar romanen *Pennskaftet* om?
 1. en ung kvinnlig journalist under rösträttskampen
 2. en familj som flyttar till landet
 3. ett barn som blir bortlämnat
4. Vad var huvudtanken bakom Rädde Barnen?
 1. att samla in pengar till konst
 2. att samhället ska skydda dem som inte kan försvara sig själva
 3. att starta nya tidningar
5. Vad varnade Elin tidigt för i boken *Väckarklocka*?
 1. att människan håller på att förstöra naturen
 2. att Sverige skulle få krig
 3. att kvinnor inte borde arbeta
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Elin Wägner var den första kvinnan i Svenska Akademien.
 2. Hon arbetade för fred även under krigstid.
 3. Hon undervisade vid en skola för kvinnor i Fogelstad.
 4. Elin Wägner fick flera barn.
7. Förklara med egna ord varför det var ovanligt för en kvinna att vara journalist på Elins tid.
8. Texten säger att Elin "inte nöjde sig med att skriva om orättvisor på avstånd". Vad menas med det?
9. Varför kallas Elin Wägner i dag för en av Sveriges första miljötankare?
10. Vad menar texten med att hennes frågor "fortfarande är olösta"? (inferens)
11. Texten avslutar med att Elin "känns märkligt aktuell". Varför tror du att författaren väljer ordet "märkligt"? (inferens)

12. Vilken av Elin's många insatser tycker du verkar viktigast, och varför?

Facit

1. Hennes uppväxt formades av förlust och ansvar.
1. eftersom journalistyrket nästan bara tillhörde män då
1. en ung kvinnlig journalist under rösträttskampen
1. att samhället ska skydda dem som inte kan försvara sig själva
1. att människan håller på att förstöra naturen
1. **nej** (hon var den andra, efter Selma Lagerlöf) b) **ja** c) **ja** d) **det står inte i texten**
- Exempel på svar: På den tiden var det nästan bara män som arbetade i tidningarna. En kvinna som skrev skarpa texter om samhället utmanade därför vad man tyckte att kvinnor fick göra.
- Exempel på svar: Hon ville inte bara beskriva problemen, utan också göra något konkret åt dem, till exempel genom att vara med och starta Rädda Barnen.
- Exempel på svar: Redan på 1940-talet skrev hon att människan håller på att förstöra naturen och att vi måste leva i balans med jorden, vilket få tänkte på då.
- Exempel på svar: Jämställdhet, fred och miljö är frågor som vi fortfarande kämpar med, så det hon ville förändra har vi ännu inte lyckats lösa.
- Exempel på svar: Det är märkligt, alltså lite oväntat, att en person som dog 1949 fortfarande känns så modern och talar till oss om dagens problem.
- Exempel på svar: Jag tycker hennes miljöengagemang är viktigast, eftersom klimatet är en stor fråga i dag och hon förstod det långt före andra. (Andra svar är möjliga.)

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Temat är en mångsidig samhällsförändrare som var före sin tid inom flera områden. Texten lämpar sig för att diskutera hur kön, makt och miljö hänger ihop, och hur dåtidens kamp speglar dagens frågor. Lyft gärna att Elin verkade på flera fronter samtidigt.

Diskussionsfrågor

- Elin Wägner kämpade för rätten att rösta. Varför är rösträtt en så viktig fråga i ett demokratiskt samhälle?
- Hon varnade tidigt för miljöhot som få tog på allvar. Varför kan det vara svårt att lyssna på den som varnar för något som ligger långt fram i tiden?
- Elin arbetade samtidigt med jämställdhet, fred och miljö. Hänger dessa frågor ihop? På vilket sätt?

- Finns det personer i dag, i Sverige eller i ditt hemland, som påminner om Elin Wägner? Berätta.
- **Skriv (5–6 meningar):** Beskriv en samhällsfråga som du tycker är viktig men som många i din omgivning inte bryr sig om. Förklara varför frågan är viktig och vad du själv skulle vilja göra åt den.

Källor och faktagranskning

- Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (SKBL): Elin Mathilda Elisabeth Wägner – <https://skbl.se/sv/artikel/ElinWagner>
- Nationalencyklopedin (NE): Elin Wägner – <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/elin-wagner>
- Wikipedia: Elin Wägner – https://en.wikipedia.org/wiki/Elin_W%C3%A4gner
- Helsingborgs stadslexikon: Elin Wägner – <https://stadslexikon.helsingborg.se/elin-wagner/>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Elin Wägner föddes 16 maj 1882 i Lund och dog 7 januari 1949 i Rösås (Berg) i Kronobergs län. Hon var författare, journalist, feminist, fredsaktivist och tidig miljöförespråkare. Hon var aktiv i kampen för kvinnlig rösträtt (rösträtten beslutades 1919 och användes första gången i andrakammarvalet 1921), var initiativtagare till Rädda Barnen (1919), engagerad i kvinnoškolan vid Fogelstad och tidskriften Tidevarvet. Kända böcker: Norrtullsligan (1908), Pennskaftet (1910), Åsa-Hanna (1918) och debattboken Väckarklocka (1941). Hon valdes in i Svenska Akademien 1944 som dess andra kvinna (efter Selma Lagerlöf). Osäkerhet: fotots exakta år anges som cirka 1917 (vissa källor anger 1910-talet/1920-talet); detta är därför ungefärligt.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.